

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
КРЕМЕНЧУЦЬКИЙ ЛЬОТНИЙ КОЛЕДЖ**

Циклова комісія економіки та управління

ТЕКСТ ЛЕКЦІЇ

з навчальної дисципліни «Економіка цивільної авіації»
вибіркових компонент
освітньо-професійної програми першого
(бакалаврського) рівня освіти

**272 Авіаційний транспорт
Технічне обслуговування та ремонт повітряних суден і
авіадвигунів**

Тема № 7 – Інвестиції на підприємствах цивільної авіації

Кременчук 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30.08. 2023 № 7

СХВАЛЕНО

Методичною радою
Кременчуцького льотного
коледжу
Протокол від 28.08.2023 № 1

ПОГОДЖЕНО

Секцією науково-методичної
ради ХНУВС з гуманітарних та
соціально-економічних
дисциплін
Протокол від 29.08.2023 № 7

Розглянуто на засіданні циклової комісії економіки та
управління, протокол від 28.08. 2023 № 1

Розробники: викладач циклової комісії економіки та управління, к.е.н.,
спеціаліст вищої категорії, викладач - методист, Пушкар О. І.

Рецензенти:

1. Директор Кременчуцької філії Класичного приватного університету,
к.е.н., доцент, Мєняйлова Г.Є.
2. Зав. кафедри автомобільного транспорту та транспортних технологій,
к.т.н., доцент Кременчуцької філії Класичного приватного університету
Головіна О.В.

План лекції:

1. Сутність інвестицій
2. Класифікація інвестицій
3. Ринкова модель інвестиційного процесу

Рекомендована література:

Основна література:

1. Повітряний кодекс України. Закон України від 04.05.93 р. № 3168-ХІІ.
2. Жаворонкова Г.В. Стратегічне управління авіатранспортними підприємствами: Монографія // Жаворонкова Г.В., Садловська І.П., Шкода Т.Н., Жаворонков В.О. / За редакцією д.е.н. Жаворонкової Г.В. – К.: Кондор-Видавництво, 2012. – 676 с.
3. Кудрицька Ж.В., Апарова О.В., Жебка В.В. економічна ефективність сталого розвитку підприємств авіаційної галузі: Монографія – К.: Вид-во «Логос», 2012 – 464 с.
4. Організаційно-економічний механізм управління авіатранспортним підприємством: Монографія [Г.В. Астапова, О.В. Ареф'єва, В.В. Матвєєв та ін.] – К.: Центр учбової літератури, 2016 – 304 с.
5. Апарова О.В. Організаційно-економічний механізм забезпечення сталого розвитку авіакомпанії. Монографія – К.: Логос, 2016 – 248 с.
6. Аль-Тмейзі А.Ю. Функціонування авіаційної інфраструктури України в системі світових інтеграційних процесів. Автореферат – НАН України, Ін-т світ. Економіки і міжнародних відносин – К., 2012 – 20 с.
7. Кравчук Г.В. Фінансово-економічне управління виробничими системами авіакомпанії. Монографія – Чернігів, 2017 – 364с.

Допоміжна література:

8. Луценко Г.П. Результативність функціонування національної транспортної системи: просторово-часовий аспект/ Г.П. Луценко, В.В. Дружиніна, В.О. Дружинін // Проблеми системного підходу в економіці: збірник наукових праць. – Київ: НАУ, 2017. – Випуск 5(61) – С. 43–51.
9. Луценко Г. П. Діагностика розвитку авіатранспортної інфраструктури України в умовах активізації міжнародного туризму / Г.П. Луценко, В.В. Дружиніна, Н. В. Старчик // Інфраструктура ринку. – 2018. – Випуск 20. – Режим доступу: <http://www.market-infr.od.ua/uk/20-2018>
10. Ківа Д. Авіаційна галузь на крилах науки [Електронний ресурс] / Ківа Д.// Віче – Журнал Верховної Ради України Режим доступу до журн. :<http://www.viche.info/journal/3366/>

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

11. Міжнародна організація цивільної авіації (ICAO). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.icao.int/>

12. Підсумки діяльності авіаційної галузі України за 2017 рік. [Електронний ресурс] / Державна авіаційна служба -Режим доступу: <http://www.avia.gov.ua/>.

13. General Aviation Statistical Databook& 2016 Industry Outlook [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.gama.aero/files/GAMA_2016_Databook_LRes%20-%20LowRes.pdf

Текст лекції

1. Сутність інвестицій

Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.91р. дає наступне визначення: інвестиції – всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, у результаті якої створюється прибуток або досягається соціальний ефект.

Такими цінностями можуть бути: грошові кошти, цільові банківські вклади, паї, акції та інші цінні папери; рухоме і нерухоме майно (будинки, споруди, обладнання та інші матеріальні цінності); майнові права, що випливають із авторського права, досвід та інші інтелектуальні цінності; сукупність технічних, технологічних, комерційних та інших знань, оформлених у вигляді технічної документації, виробничого досвіду, необхідних для організації того чи іншого виробництва, але не запатентованих («ноу-хау»); права користування землею, водою, ресурсами, будівлями, обладнанням, а також інші майнові права; інші цінності.

У широкому розумінні інвестиції є вкладенням капіталу з метою його збільшення. При цьому приріст капіталу повинен бути достатнім, щоб компенсувати інвестору відмову від використання коштів на споживання в теперішньому періоді, винагородити його за ризик та відшкодувати збитки від інфляції в майбутньому періоді. Інвестиції – це те, що «відкладають» на завтрашній день, щоб мати можливість більше споживати в майбутньому.

Під інвестиціями розуміють економічні ресурси, які спрямовуються на збільшення реального капіталу товариства, тобто на розширення або модернізацію виробничого апарату. Це може бути пов'язане з придбанням нових машин, будинків, транспортних засобів, а також із будівництвом доріг, мостів та інших інженерних споруд.

В економічному аналізі розрізняють валові та чисті інвестиції.

Валові інвестиції характеризують загальний обсяг інвестиційних коштів у певному періоді, спрямованих на відтворення (нове будівництво, реконструкція, розширення, придбання засобів виробництва), приріст товарно-матеріальних запасів, а також на підтримання діючих потужностей.

Чисті інвестиції є вкладенням коштів у виробничі фонди, що заново створюються, та виробничий апарат, що відновлюються. Вони дорівнюють сумі валових інвестицій, зменшеній на суму амортизаційних відрахувань у певному періоді. Динаміка показника чистих інвестицій відображає характер економічного розвитку країни в розрізі співвідношення між простим та

розширеним відтворенням.

Фактори, які впливають на обсяг інвестицій:

Рівень заощаджень у доходах населення – в умовах низьких доходів на душу населення основна їх частина використовується на споживання.

Норма дохідності інвестицій – прибуток є основним мотивом інвестування, тому чим вища норма дохідності очікується, тим більш привабливими будуть вкладення.

Темп інфляції – чим вищий цей показник, тим більше буде знецінюватись майбутній прибуток від інвестицій і, відповідно, буде менше стимулів для нарощування обсягів інвестицій.

Ставка банківського процента – якщо очікувана норма чистого прибутку перевищує ставку банківського процента, то за подібних умов інвестування буде ефективним, і навпаки.

Податкова політика – при збільшенні рівня податкового тиску зменшується попит на інвестиції.

У процесі інвестиційної діяльності важливим є фактор часу. Інвестору необхідно порівнювати час інвестування і час отримання прибутку або соціального ефекту.

2. Класифікація інвестицій

Інвестиції в об'єкти підприємницької діяльності здійснюються в різних формах. В економічній теорії і на практиці з метою ведення обліку, аналізу і планування інвестиції класифікують за окремими ознаками.

1. За об'єктами вкладення:
 - реальні інвестиції;
 - фінансові інвестиції.
2. За способом участі в інвестиційному процесі:
 - прямі інвестиції;
 - непрямі інвестиції.
3. Залежно від форми власності інвесторів:
 - державні інвестиції;
 - приватні інвестиції;
 - іноземні інвестиції;
 - спільні інвестиції.
4. За періодом інвестування:
 - короткострокові інвестиції;
 - довгострокові інвестиції.
5. За регіональною ознакою:
 - внутрішні інвестиції;
 - зовнішні інвестиції (вивезення капіталу).

3. Ринкова модель інвестиційного процесу

У сучасній економічній літературі можна зустріти різні підходи до тлумачення терміну «інвестиційний ринок», зокрема, у вузькому значенні цей термін використовують для позначення ринку інвестиційних товарів (усіх видів будівельних матеріалів і активної частини основних виробничих фондів) та інвестиційних послуг (будівельно-монтажних робіт).

У зарубіжній літературі інвестиційний ринок ототожнюється із фондовим, на якому основними формами інвестицій є інвестиції в цінні папери. У праці професора Бланка І.О. «Інвестиційний менеджмент» знаходимо наступне визначення цього поняття: «Інвестиційний ринок – це сукупність економічних відносин, які виникають між продавцями та покупцями інвестиційних товарів і послуг, а також об'єктів інвестування в усіх його формах».

У більш вузькому значенні використовують термін «інвестиційний процес». Інвестиційний цикл – комплекс дій від моменту прийняття рішення про інвестування до завершальної стадії інвестиційного проекту, наприклад, науково-дослідні та конструкторські роботи, прийняття інвестиційних рішень, планування та проектування, підготовка до будівництва, будівництво, вихід на проектні показники і режим окупності вкладень.

Інвестиційний цикл складається з трьох основних періодів:

- передінвестиційна фаза;
- фаза інвестицій – здійснення затрат, вкладення коштів;
- експлуатаційна фаза – відшкодування витрачених коштів.

Деякі науковці виділяють ще четвертий етап – ліквідаційний, коли надходження за проектом суттєво скорочуються на постає проблема – продовжувати реалізацію проекту чи згорнути його?

Інвестиційний процес визначається як ряд інвестиційних циклів, які повторюються.

Інвестиційний комплекс – система підприємств та організацій, які виконують у виробництві функцію створення необхідних нерухомих основних фондів, достатніх для діяльності підприємств та організацій усіх галузей народного господарства.

До складу інвестиційного комплексу входять:

- 1) інвестори – вкладники капіталу;
- 2) підрядні будівельні підприємства і фірми незалежно від форм власності, субпідрядні спеціалізовані організації та будівельні кооперативи;
- 3) проектні підприємства та архітектурні організації;
- 4) промисловість будматеріалів, конструкцій та виробів;
- 5) хімічна, металургійна, лісова, деревообробна промисловість у частині, пов'язаній із поставкою предметів для інвестиційного комплексу;
- 6) машинобудівельні підприємства, продукція яких призначена для створення нерухомих основних фондів і будівництва виробництва;
- 7) агреговані виробничі управлінські структури;
- 8) інвестиційні банки;

- 9) ринкова інфраструктура інвестиційного комплексу;
- 10) органи державного регулювання ринкових відносин в інвестиційному комплексі.

Фінансовий (інвестиційний) ринок – це ринок, де громадяни та організації, які бажають позичити гроші, зустрічаються з тими, у кого є зайві гроші. Заощадження – єдине джерело інвестиційного капіталу. Вони виникають, коли доходи перевищують витрати. Особисті заощадження набувають форми банківських депозитів, сертифікатів пенсійних фондів, облігацій державних позик, корпоративних цінних паперів, страхових полісів і т.д.

Інвестиційна діяльність завжди починається з ринку, оскільки заощаджень та поточних доходів потенційному інвестору для початкового капіталу, як правило, недостатньо. Крім того, інвестор завжди намагається залучити до справи позиковий (акціонерний) капітал з метою зменшення ризику і розподілу ризику відповідальності.

Ринок реальних активів пропонує інвестиційні товари та послуги: нерухомість, ділянки під забудову (іпотечний ринок); обладнання, будівельні матеріали, дослідницькі, конструкторські, будівельні, монтажні, пусконаладжувальні та інші роботи і послуги (підрядний ринок); нові технології, ліцензії, патенти на винаходи та відкриття, досвід, знання, «ноухау», інжинірингові послуги (ринок інтелектуальних цінностей).

Ринок фінансових активів поділяється наступним чином:

- грошовий ринок (ринок цінних паперів, боргових свідоцтв із строками погашення менше одного року);
- ринок капіталів (довгострокових цінних паперів та корпоративних акцій);
- кредитний ринок (боргових зобов'язань за довгостроковими кредитами).

Ринок капіталів, у свою чергу, поділяється на первинний (торгівля новими цінними паперами) і вторинний (торгівля між інвесторами раніше випущеними цінними паперами, що знаходяться в обігу).

Важливою частиною ринку інвестицій є ринок інвестиційних об'єктів (товарів). Їх виробництво та рух на ринку забезпечується елементами інвестиційної інфраструктури.

Особливим є підрядний ринок, бо формується у межах певного регіону, оскільки ці об'єкти, як правило, прив'язані до місця їх споживання. Цей ринок виконує свої функції задовільно лише тоді, коли на роль підрядника претендує не одна фірма (монополіст), а декілька. Чим більше в регіоні фірм, які спеціалізуються на виробництві того чи іншого інвестиційного товару, тим вищий рівень конкуренції і нижча ціна реалізації.

Суб'єкт інвестиційного ринку – інвестор, мотивом для якого є отримання майбутніх доходів, направляється на інвестиційний ринок, де запозичує інвестиційний капітал та придбаває інвестиційні товари, забезпечуючи тим самим реалізацію власного інвестиційного товару. Для створення ринку інвестиційних товарів усі замовлення на підрядні роботи

необхідно розміщувати через торги, які називаються тендери.

Головне завдання цих елементів інвестиційної інфраструктури – об'єднати продавців та покупців. Інвестиційна привабливість компанії відображає такий її економічний та фінансовий стан, при якому потенційний інвестор може прийняти рішення про вкладення вільних коштів у розвиток даного підприємства без великого ступеня ризику втратити їх або не отримати відповідний дохід на вкладений капітал.